

SXEDIO.710

25.8.1961: ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ ΜΑΚΑΡΙΟΥ -ΚΟΥΤΣΙΟΥΚ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΔΕΣΜΕΥΤΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΠΟΥ ΣΚΟΠΕΥΕΙ ΝΑ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ. ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΜΠΟΥΚΟΤΑΡΟΥΝ ΤΗΝ ΑΝΑΧΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΣΤΗ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ, ΑΡΝΟΥΜΕΝΟΙ ΝΑ ΜΕΤΑΒΟΥΝ ΣΤΟ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ ΓΙΑ ΝΑ ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΗΣΟΥΝ ΤΟΝ ΑΝΑΧΩΡΟΥΝΤΑ ΑΡΧΗΓΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Οι διαφωνίες και τα προβλήματα συνέχιζαν να στοιβάζονται και οι σχέσεις των δυο κοινοτήτων μπορούσαν να χαρακτηρισθούν ο,τιδήποτε άλλο παρά αρμονικές.

Διαφωνίες μεταξύ των δύο συνεταιίρων κοινοτήτων στην Κυβέρνηση προέκυψαν και στο θέμα της εξωτερικής πολιτικής που θα ακολουθούσε η Κύπρος.

Στο Σύνταγμα προβλεπόταν ότι η Κύπρος δεν μπορούσε να γίνει μέλος σε κανένα Συνασπισμό ή Οργανισμό στον οποίο δεν μετείχαν η Ελλάδα και η Τουρκία.

Ομως ο Μακάριος προχώρησε σε δικές του αποφάσεις και ενίσχυσε τους δεσμούς του με τους Αδέσμευτους, - τον τρίτο σημαντικό πόλο της εποχής πέρα από τις ΗΠΑ και τη Ρωσία- παρ' όλον ότι η Ελλάδα και η Τουρκία, σαν χώρες μέλη του ΝΑΤΟ σε αυτή την κρίσιμη περίοδο του ψυχρού πολέμου και της αντιπαράθεσης μεταξύ Ανατολής και Δύσης, δεν είχαν καμιά σχέση με το Αδέσμευτο Κίνημα.

Στο πλαίσιο της πολιτικής του αυτής ο Πρόεδρος Μακάριος πραγματοποίησε στις αρχές Ιουνίου **1961** επίσημη επίσκεψη στην Αίγυπτο.

Ο Πρόεδρος της Αιγύπτου (τότε Ηνωμένη Αραβική Δημοκρατία) Γκαμάλ Αμπτέλ Νάσερ του επιφύλαξε θερμή υποδοχή και επιστρέφοντας ο Μακάριος στην Κύπρο δήλωσε στις **19** του ίδιου μήνα:

"Η Κύπρος είναι μια αδέσμευτη χώρα και ως εκ τούτου δικαιούται να μετάσχει στη συνερχόμενη τον προσεχή Σεπτέμβριο στη Γιουγκοσλαβία Διάσκεψη Κορυφής των Αδεσμεύτων χωρών".

Είπε ακόμη ότι η Κύπρος ως μια αδέσμευτη χώρα θέλει να ακολουθήσει μια ανεξάρτητη πολιτική, τώρα και στο μέλλον.

Δεν αποφασίστηκε ακόμα, πρόσθεσε, κατά πόσον η Κύπρος θα μετάσχει στη Διάσκεψη των Αδεσμεύτων χωρών ως πλήρες μέλος ή ως παρατηρητής.

Μια τέτοια πορεία δεν άρεσε όμως στον αντιπρόεδρο Φαζίλ Κουτσιούκ και τους Τούρκους, οι οποίοι αντέδρασαν αμέσως επικαλούμενοι το Σύνταγμα.

Παρά τις αντιδράσεις των Τούρκων ο Μακάριος έδωσε συνέχεια στη γραμμή που είχε καθορίσει και στις **24 Ιουλίου 1961** σε δηλώσεις στο Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων ξεκαθάρισε τις προθέσεις του (μεταγλώττιση):

" Ως επανειλημμένα εδήλωσα επιθυμούμε να έχουμε φιλικές σχέσεις με όλες τις χώρες και θα ακολουθήσουμε αδέσμευτη εξωτερική πολιτική. Δεν έχουμε ενταχθεί ούτε θα ενταχθούμε σε οποιοδήποτε πολιτικό ή στρατιωτικό συνασπισμό και δεν δεχθήκαμε ούτε θα δεχθούμε οποιοσδήποτε εξωτερικές επεμβάσεις ή επιδράσεις στον καθορισμό και την εφαρμογή της πολιτικής μας. Γνώμωνας των ενεργειών και πράξεων μας είναι πάντοτε η εξυπηρέτηση των συμφερόντων του Κυπριακού λαού".

Ο Μακάριος είπε επίσης ότι δεν θα αρνιόταν πρόσκληση για να παραστεί στη Διάσκεψη Κορυφής των χωρών που θα συνερχόταν στο Βελιγράδι της Γιουγκοσλαβίας.

Η θέση των Τούρκων στην πολιτική που καθόριζε ο Μακάριος ήταν άκρως αντίθετη. Απαντώντας στα όσα είπε ο Μακάριος, ο Κουτσιούκ ανέφερε ότι η δήλωση αυτή αποτελούσε προσωπική γνώμη του Αρχιεπισκόπου.

" Δεν ελήφθη", είπε, "ακόμη απόφαση για το θέμα αυτό από το Υπουργικό Συμβούλιο και στην απουσία τέτοιας απόφασης η δήλωση του Αρχιεπισκόπου δεν μπορεί να θεωρηθεί ως πολιτική της Κυβέρνησης δεδομένου ότι σύμφωνα με το Σύνταγμα η γενική διεύθυνση και ο έλεγχος της διακυβέρνησης της Δημοκρατίας και η διεύθυνση της εξωτερικής

πολιτικής περιλαμβανομένων των εξωτερικών υποθέσεων ανάγονται στην αρμοδιότητα του Υπουργικού".

Απαντώντας στην ουσία του θέματος ο Κουτσιούκ είπε ότι συμφωνούσε ότι έπρεπε να εγκαθιδρυθούν φιλικές σχέσεις με όλες τις χώρες μέλη των Ηνωμένων Εθνών.

Αλλά, πρόσθεσε, ασφαλώς αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να ακολουθήσουμε μια ουδετερόφιλη πολιτική, παραγνωρίζοντας έτσι τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις Συνθήκες.

Η συμμετοχή στο ουδετερόφιλο στρατόπεδο, είπε ο Κουτσιούκ, είναι εντελώς διαφορετικό πράγμα από την εγκαθίδρυση φιλικών σχέσεων με τα κράτη μέλη των Ηνωμένων Εθνών.

Ο Μακάριος όμως είχε πάρει τις αποφάσεις του. Και αν δεν έθεσε το θέμα στο Υπουργικό Συμβούλιο ήταν για να αποφύγει μπερδέματα και πάλι με τους Τούρκους ή για να μη προκαλέσει τον Κουτσιούκ να προβάλλει βέτο και να τον εμποδίσει να παρευρεθεί στη Διάσκεψη του Βελιγραδίου, την 1η Σεπτεμβρίου 1961 και στην οποία προσκλήθηκε στο μεταξύ επίσημα από το Γιουγκοσλάβο πρέσβη στη Λευκωσία.

Ακόμα μπορεί να λεχθεί, χωρίς να υπάρχει καμιά μαρτυρία, ότι ενδεχόμενα ο Μακάριος να ήλπιζε ότι ίσως να μπορούσε να εξασφάλιζε υποστήριξη από το Κίνημα των Αδεσμεύτων στις προσπάθειες του για προώθηση των επιδιώξεων του για εξουδετέρωση των αρνητικών προνοιών των συμφωνιών, πολλές πρόνοιες των οποίων καρκινοβατούσαν λόγω των συνεχών προστριβών με τους Τούρκους.

Οποιας κι αν ήταν οι σκέψεις του Μακαρίου τελικά δέχθηκε την πρόσκληση ευχαρίστως κι ετοιμάστηκε για το ταξίδι χωρίς να ζητήσει τη γνώμη ή τη συγκατάθεση του Κουτσιούκ.

Την επομένη της ανακοίνωσης ότι είχε αποδεχθεί την πρόσκληση ο Μακάριος συγκάλεσε τελικά το Υπουργικό του Συμβούλιο το οποίο και ενέκρινε τη συμμετοχή του στη Διάσκεψη.

Στο υπουργικό δεν είχε κανένα πρόβλημα

δεδομένου ότι είχε την πλειοψηφία με τους επτά υπουργούς.

Με την απόφαση ήταν φυσικό ότι θα διαφωνούσαν οι Τούρκοι Υπουργοί και ο Κουτσιούκ.

Ωστόσο ο Μακάριος είχε διαφορετική γνώμη και δήλωσε μετά τη συνεδρία του Υπουργικού ότι η Διάσκεψη του Βελιγραδίου αποτελούσε γεγονός υψίστης ιστορικής σπουδαιότητας.

Για πρώτη φορά, πρόσθεσε, στην Ιστορία πραγματοποιείται συνάντηση των αρχηγών κρατών στην προσπάθεια τους να συμβάλουν στην υπόθεση της παγκόσμιας ειρήνης και την επίλυση διεθνών προβλημάτων.

Η πρόσκληση, συνέχισε ο Μακάριος, συμμετοχής της Κύπρου στη Διάσκεψη αποτελεί υψίστη τιμή και αναγνώριση για την Κυπριακή Δημοκρατία η οποία στο μέτρο των δυνάμεων της θα πράξει το καθήκον της και θα ανταποκριθεί στις διεθνείς υποχρεώσεις της, τις οποίες επαυξάνει προφανώς η συμμετοχή της στη Διάσκεψη του Βελιγραδίου.

Ο Κουτσιούκ είχε ακόμα και τώρα, παρά τα τετελεσμένα που είχε δημιουργήσει ο Μακάριος, όλη την ευχέρεια να προβάλλει βέτο και να παρεμποδίσει το Μακάριο να προχωρήσει στο Βελιγράδι. Και όμως δεν το έκαμε.

Ο Γλαύκος Κληρίδης στην "Κατάθεση" του δίνει μια πολύ λογική εξήγηση αναφέροντας ότι η απόφαση του ήταν πλήρης υστεροβουλίας και σύμφωνα με τις οδηγίες της Αγκυρας:

"Προφανώς αν η Κύπρος ήταν στο ΝΑΤΟ όχι μόνο δεν θα εύρισκε οποιαδήποτε ενθάρρυνση αν επεδίωκε να μεταβάλει το καθεστώς που δημιούργησαν οι συμφωνίες της Ζυρίχης και του Λονδίνου, αλλά και θα απειρέπετο από μια τέτοια πορεία. Αν παρ' όλ' αυτά οι Ελληνοκύπριοι προχωρούσαν σε μια τέτοια επικίνδυνη απόπειρα, η τουρκική στρατιωτική επέμβαση εναντίον της Κύπρου, δηλαδή ενός μέλους του ΝΑΤΟ θα έπρεπε να έχει την έγκριση των νατοϊκών συμμάχων, κι' αυτό θα δημιουργούσε περιπλοκές και καθυστερήσεις. Μια τουρκική στρατιωτική επέμβαση όμως εναντίον μιας

αδέσμευτης Κύπρου, σπαρασσόμενη από διακοινοτική σύγκρουση, αν και θα προκαλούσε την ηθική αντίθεση των αδέσμευτων χωρών και του ανατολικού μπλοκ θα ήταν ευκολότερο να γίνει ανεκτή από τους νατοϊκούς συμμάχους της Τουρκίας- ιδιαίτερα αν οι χώρες του ανατολικού μπλοκ προσέφεραν διεθνή υποστήριξη στην ελληνοκυπριακή απόπειρα και έθεταν όπως ήταν προβλεπτό, το ζήτημα της αποστρατικοποίησης της Κύπρου και της κατάργησης των βρετανικών βάσεων".

Ωστόσο ο Κουτσιούκ δικαιολογήθηκε ότι δεν θα πρόβαλλε βέτο γιατί ο Μακάριος δεν θα χρειαζόταν να πάρει οποιεσδήποτε αποφάσεις και ότι αν αυτό γινόταν, οι αποφάσεις θα έρχονταν στο Υπουργικό, οπότε ασφαλώς είχε τη δικλείδα για να παρεμποδίσει τις ενέργειες του Μακαρίου με το βέτο εκ των υστέρων.

Σε μια μακρά, ωστόσο, ανακοίνωση του ο Κουτσιούκ εξήγησε τη διαφωνία του **(25.8.61)**:

"Ο δρ Κουτσιούκ, Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας, αφού μελέτησε το ζήτημα απ' όλες τις πλευρές και αφού συνεβουλεύθη τις ενδιαφερόμενες αρχές αποφάσισε να μη ασκήσει το δικαίωμα της αρνησικυρίας (βέτο) που του παρέχεται από το Σύνταγμα σχετικά με την απόφαση που λήφθηκε από την πλειοψηφία των μελών του Υπουργικού Συμβουλίου όπως η Κύπρος αποδεχθεί την πρόσκληση συμμετοχής της στη Διάσκεψη των αρχηγών των Αδεσμεύτων χωρών.

" Η απόφαση αυτή του δρος Κουτσιούκ δεν υποδηλοί καθ' οιονδήποτε τρόπο ότι οι ενστάσεις της κοινότητας την οποία αντιπροσωπεύει στη συμμετοχή της Κύπρου στην εν λόγω Διάσκεψη απεσύρθησαν.

" Όπως είναι γνωστό η απόφαση ή οποία λήφθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο ομόφωνα από τους Έλληνες Υπουργούς αναφέρεται στην αποδοχή της πρόσκλησης για συμμετοχή στη Διάσκεψη και δεν παρέχει εξουσία στον Πρόεδρο να ψηφίσει σε ζητήματα που θα συζητηθούν κατά τη Διάσκεψη πριν ή αυτός πάρει την έγκριση του Υπουργικού Συμβουλίου για την ακολουθούμενη πολιτική σχετικά με τα θέματα αυτά.

" Είναι προφανές ότι αν προκύψει τέτοια

κατάσταση και αν το Υπουργικό Συμβούλιο και πάλι με πλειοψηφία δώσει την έγκριση του, ο δρ Κουττισούκ θα έχει το δικαίωμα να ασκήσει το δικαίωμα του για αρνησικυρία εάν οι περιστάσεις το απαιτήσουν.

"Είναι επίσης αναγκαίο να διασαφηνισθεί ότι η επιθυμία του Προέδρου, όπως εκτός από τον Υπουργό των Εξωτερικών τον συνοδεύσει στη Διάσκεψη και ένας Τούρκος Υπουργός δεν εκρίθη αποδεκτή από τον Αντιπρόεδρο και τους Τούρκους Υπουργούς για το λόγο ότι καθίστατο επιθυμητό να επαναληφθεί η αντίθεση της τουρκικής κοινότητας στη συμμετοχή της Κύπρου στη Διάσκεψη".

Ο Μακάριος προχώρησε στις αποφάσεις του και στις 30 Σεπτεμβρίου αναχώρησε από το αεροδρόμιο Λευκωσίας για το Βελιγράδι. Αλλά στο αεροδρόμιο βρίσκονταν για να τον αποχαιρετήσουν μόνο οι Έλληνες. Οι Τούρκοι σαφώς μποϋκόταραν την αναχώρησή του.

Όταν ο Μακάριος ρωτήθηκε σχετικά από τους δημοσιογράφους γιατί κατά τη γνώμη του απουσίαζαν οι Τούρκοι απάντησε ότι ο Κουττισούκ του είχε διαμηνύσει ότι θα βρισκόταν στη γιορτή του τουρκικού στρατού και δεν θα μπορούσε να παραστεί.

Ωστόσο καμιά δικαιολογία δεν δόθηκε για την απουσία των άλλων Τούρκων επισήμων, παρ' όλον ότι είχαν προσκληθεί στο αεροδρόμιο για να αποχαιρετήσουν τον αρχηγό του κράτους κατά την αναχώρησή του.

Στη Γιουγκοσλαβία βρισκόταν η αφρόκρεμα των πρώην αποικιών και ο Πρόεδρος της Γιουγκοσλαβίας Στρατάρχης Τίτο, ο Πρόεδρος της Ηνωμένης Αραβικής Δημοκρατίας Γκαμάλ Αμπτέλ Νάσερ και άλλοι ηγέτες.

Ακόμα ένα χαλίκι, μικρό σε σύγκριση με όσα συγκλόνιζαν τον τόπο, αλλά πολύ σημαντικό, προστίθετο στις διαφωνίες των δύο κοινοτήτων.